

BUDAPEST
INTÉZET

A TERÜLETILEG DIFFERENCIÁLT MINIMÁLBÉR INDOKOLTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
megbízásából készítette:

Scharle Ágota és Váradi Balázs

Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet

háttérszámításokban közreműködött:

Szabó Péter András

Pénzügyminisztérium

2009. október 21.

TARTALOM

1	Érvek és ellenérvek röviden	1
2	A minimálbér emelés negatív és pozitív következményei a meglévő szakirodalom alapján ...	3
2.1	Foglalkoztatási hatás.....	3
2.2	Informális gazdaság, költségvetés.....	5
2.3	Bér- és jövedelemeloszlás	7
2.4	Vállalati képzés.....	8
3	A területi differenciálás értelme	9
3.1	Hol, hogyan és miért alkalmaznak differenciált minimálbért	9
3.2	Érvek és adatok a területi differenciálás alátámasztására.....	9
3.3	A területi alapú differenciálás célzása	13
4	Opciók a területi differenciálásra	16
4.1	Általános megfontolások.....	16
4.2	Lefelé eltérítési opció a munka törvénykönyvében	19
4.3	Egyszeri, fejlesztési lehetőséggel ösztönzött lefele eltérítés: <i>pilot</i> a 33 LHH kistérségre	21
4.4	Területi alapú, a minimálbér utáni járulékkedvezmény ÚMFT forrásokból a kiválasztott kistérségekben a minimálbér után.....	22
5	A differenciálás mértéke és arbitrázs veszélyének csökkentése.....	23
6	Hivatkozások.....	24
7	Melléklet.....	26
7.1	Adatok	26
7.2	Várható kérdések és válaszok a minimálbér differenciálásáról	32

A TERÜLETILEG DIFFERENCIÁLT MINIMÁLBÉR INDOKOLTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

A döntéselőkészítő háttéranyag a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség megrendelésére készült, regionális fejlesztési stratégiái kidolgozásához járul hozzá.¹ Első fejezete a minimálbér bevezetése és emelése mellett és ellen felhozható közgazdasági és politikai érvek rövid összefoglalását nyújtja, kitérve arra is, hogy a szakmai ellenérvek túlsúlya miatt nem tükröződik a közvélekedésben. A második részben az elméleti és ténylegesen mért hatásokat mutatjuk be, a nemzetközi és hazai irodalom alapján. Ennek fő tanulsága szerint a negatív hatások dominálnak – számunkra ezek közül is a legfontosabb a képzetlen munkaerő foglalkoztatási esélyeinek romlása. A harmadik részben azt vizsgáljuk, hogy érdemes-e, és ha igen, milyen módon bevezetni a minimálbér területi differenciálását. Mindezekre támaszkodva, a negyedik rész a technikai megvalósításról szól: a politikai és költségvetési mozgástértől függően három megoldási lehetőséget vázol. Az ötödik részben a differenciálás mértékével és az arbitrázs veszélyének csökkentésével kapcsolatos gondolatokat gyűjtöttük össze. Végül, a részletes adatsorok a függelékbe kerültek.

Vizsgálatunk két legfontosabb következtetése a következő:

- (1) ha célunk a képzetlen munkaerő foglalkoztatásának növelése, ami a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben különösen akut kérdés, akkor érdemes az effektív minimálbér reálértékének csökkenése irányába mutató megoldást keresni,
- (2) a minimálbér szintjének megállapítása elkerülhetetlenül nagyrészt politikai kérdés, amit az erre vonatkozó bármely intézkedés kivitelzésében messzemenően figyelembe kell venni.

1 ÉRVEK ÉS ELLENÉRVEK RÖVIDEN

Közgazdasági megközelítésben, ha a piaci verseny feltételei adottak, akkor a minimálbér mellett nem szólnak érvek: az optimális bérszintet² a munkaerő kereslete és kínálata tudja kialakítani. Olyan esetekben lehet hatékony az alkalmazása, ha valamilyen piaci kudarcot lehet

---

1 Köszönettel tartozunk Szabó Péter Andrásnak és Elek Péternek, akik elvégezték és rendelkezésünkre bocsátották az informális foglalkoztatás területi eloszlására vonatkozó számításait, Balás Gábornak, akitől a területi differenciálás megvalósításának módjához kaptunk tanácsokat, és Elek Péternek az első változat lektorálásáért.

2 A klasszikus modellben az optimális bérszint biztosítja a lehető legmagasabb foglalkoztatási szintet (amely mellett legfeljebb önkéntes munkanélküliség van) és a termelési tényezők hatékony felhasználását is.

vele korrigálni, mint például a munkaadó erőfölényét a béralkuban. Jóléti közgazdaságtani keretben is lehet mellette érvelni, amennyiben a jövedelmek egyenlőbb elosztásához, vagy a szegénység csökkentéséhez ad hatékony eszközt.

A minimálbér bevezetését indokolja az is, ha egy társadalom önértéket tulajdonít egy olyan értelmű méltányosságnak, miszerint a munkát önmagáért is meg kell becsülni, akár a megtermelt értéken felül is. Erre utal a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet legutóbbi útmutatása, miszerint a minimálbér alapvető célja a méltányos bérküszöb érvényesítése (ILO 2009).

Szavazatszerzés szempontjából a minimálbér közvetlen jelentősége csekély, tekintve, hogy közvetlen hatásai a medián szavazót jellemzően nem érintik. Egyes érdekcsoportok azonban annál vehemensebben állhatnak ki mellette, vagy ellene. A támogatók között lehetnek például a szakszervezetek (a magas minimálbér a képzett munkavállalók iránti keresletet növeli – akik nagyobb eséllyel lépnek be a szakszervezetbe), és a magasabb bért fizető ágazatok, régiók, vagy nagyvállalatok (akik alacsonyabb bért fizető versenytársaik kiszorításában érdekeltek). Végül, a minimálberről szóló döntéseket politikai ideológiák, illetve a párt-hovatartozás is befolyásolhatja: a minimálbér a pártok zászlajára kerülhet, mint a méltányos, igazságos bér, vagy a kizsákmányolás korlátozásának eszköze, vagy alkalmilag támogathatják politikai szövetségeseiknek tett gesztusként. Az ilyen gesztusok politikai költsége pedig csekély, lévén, hogy az emelések potenciális vesztesei jellemzően nem alkotnak jól látható és erős érdekérvényesítő csoportot.

Közvéleménykutatások szerint a szavazópolgárok nagy többsége támogatja³ a minimálbér bevezetését vagy emelését (Gábos 2000, Neumark és Wascher 2008) – annak ellenére, hogy, mint alább taglaljuk, a szakmai konszenzus szerint a hatása inkább negatív, de legalábbis számos kockázattal jár. Neumark és Wascher (2008) (a továbbiakban NW 2008) szerint ez – a szakmai érveket figyelmen kívül hagyó – támogatás legalábbis részben tájékozatlansággal magyarázható. A minimálbér esetleges negatív hatásait az átlagember alig érzékeli, mivel a konjunktúra-ciklusokhoz képest sokkal kisebbek a hatások, általában az emelésnek több a nyertese, mint a vesztese, illetve a veszteseket nehéz azonosítani. Az utóbbi jelenség egyik oka, hogy a negatív foglalkoztatási hatás inkább a munkaerőfelvétel elhalasztásában, mint az elbocsátásokban jelentkezik, vagyis a vesztes az az „ismeretlen” munkanélküli, aki hiába keres

---

³ Ez nem mond ellent annak, hogy a medián szavazó kedvét kereső politikusnak nem éri meg minimálbért emelni: a szavazók véleménye és érdekei itt ugyanis elválnak egymástól, és a szavazatok megszerzése szempontjából az érdekek a döntők.

állást, és nem az „ismert” munkatárs, aki elvesztette az állását.⁴ Továbbá, sokan gondolják érvényesnek azt az (50-100 éve még valóban helytálló) összefüggést, hogy a minimálbérek többsége szegény. Az igazság azonban az, hogy – a nők munkába állása és a jóléti állam kiterjedése miatt – ma már a minimálbérek többsége nem családfő, hanem második, vagy harmadik kereső (feleség, gyerek) a családban, míg a legszegényebbek többségének egyáltalán nincs munkája (vö Benedek et al 2006, Szabó 2007).

2 A MINIMÁLBÉR EMELÉS NEGATÍV ÉS POZITÍV KÖVETKEZMÉNYEI A MEGLÉVŐ SZAKIRODALOM ALAPJÁN⁵

2.1 Foglalkoztatási hatás

A neoklasszikus közgazdasági modellben verseny esetén a munkaadó a munkás határtermékének értékét hajlandó megfizetni. A minimálbér-emelés tehát csökkenti a foglalkoztatást, mivel az emelés után nem éri meg azokat foglalkoztatni, akiknek a termelékenysége (határterméke) az új bérszintnél alacsonyabb. Ebből következik az a fent már említett hatás is, hogy a munkaerőkereslet a képzetesebb munkavállalók felé tolódik. A minimálbér akkor „effektív” (*binding*), ha jelentős azoknak az alacsony termelékenységű munkavállalóknak a száma, akik szabályozás hiányában a minimálbérnél kevesebbet keresnének – ha ennél alacsonyabb szinten határozzák meg, akkor ugyanis nincs hatása.⁶

Ha a munkapiacra nincs tökéletes verseny, vagy más okból van befolyása a vállalatoknak a bérek alakítására, akkor a minimálbér emelése akár növelheti is a foglalkoztatást. A legfontosabb ilyen speciális eset a monopozónium, azaz amikor a munkaadó alkupozíciója erősebb, mint a munkavállalóké – klasszikus esetben azért, mert a munkapiac keresleti oldalán egy vagy legalábbis kevés cég áll, de hasonló a helyzet akkor is, ha az állásváltoztatás költséges, vagy elérhető földrajzi közelségben csak egy munkaadó található (Manning, 2003). A vállalat meghatározó erejénél fogva megteheti, hogy a munkavállalóknak nem a termelésükhöz tartozó határbevételnek megfelelő bért fizeti, hanem azt a legalacsonyabb bért, ami mellett még talál elegendő munkaerőt. Ilyen helyzetben a bér és a foglalkoztatás is alacsonyabb lesz, mint tökéletes verseny esetén volna. Ha a kormányzat bevezeti a kötelező minimálbért, azzal enyhítheti

---

4 Maguk a vesztesek sem feltétlenül kapcsolják össze romló foglalkoztatási esélyüket a minimálbér emelésével.

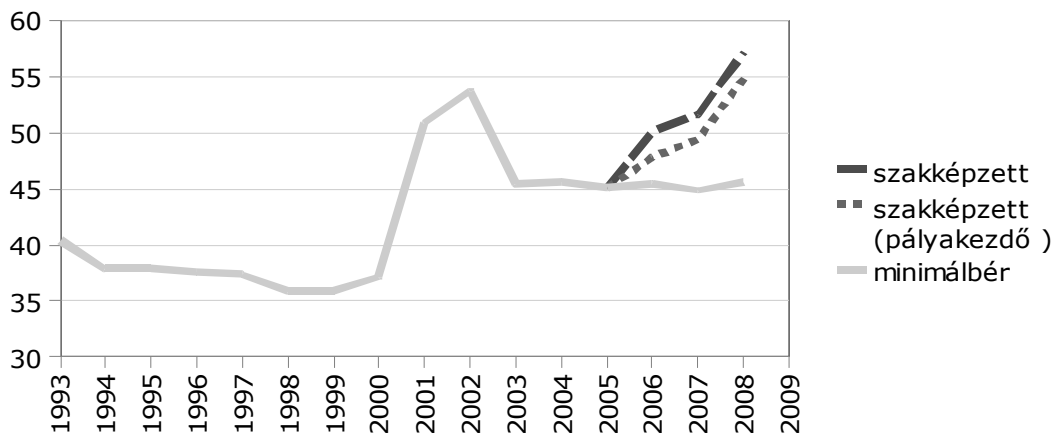
5 Ez a szakasz nagyrészt Benedek és szerzőtársai (2006) és NW(2008) áttekintésére támaszkodik.

6 Eltekintve a vállalkozók adózásától és minden más olyan hatástól, ami közvetve, a minimálbérhez kapcsolt szabályok és juttatások miatt jelentkezik.

a munkaadó erőfölényét: az erősebb alkupozíciójú munkaadót a megemelt bér elfogadására kényszeríti, és ezzel foglalkoztatás-növekedést érhet el. A túl magasra emelt minimálbér azonban ez esetben is a tökéletes versenyben kialakuló, sőt az eredeti helyzetben beállt szintnél is alacsonyabb foglalkoztatást eredményezhet. Más logikával, de hasonló következtetésekre vezet a hatékony bér elmélet is (lásd pl. Basu és Felkey 2008, vagy Georgiadis 2008).⁷

Magyarországon 2001 és 2002 között a minimálbér nominálisan a duplájára nőtt. Ezután 2005-ig csak infláció-követő emelések történtek, majd 2006-tól a képzettebb munkavállalók minimálbére nőtt jelentősen (1. ábra). A teljes bérköltség a képzetlenek esetében is jelentősen megnőtt 2006. szeptemberétől: ekkortól ugyanis a korábbi minimális járulékalap a minimálberről annak kétszeresére nőtt. A kétszeres szabály alól felmentést kérhet a munkáltató, ennek indokoltóságát azonban az adóhatóság a cég jövedelmezőségének vizsgálata alapján fogadja el – azaz a kisebb járulékalap szerinti fizetés jelentősen megnöveli egy kiterjedt adóhatósági ellenőrzés kockázatát.

1. ábra A minimálbér a medián kereset arányában, 1993-2008

Forrás: OECD (2007)

A 2001-2002. évi nagymértékű emelés utólagos hatásvizsgálatai azt mutatták, hogy a foglalkoztatás nem csökkent, de a bővülése megtorpant (Benedek et al 2006). A kisebb vállalkozások rugalmasabban reagáltak a munkaerőköltség növekedésére – ez az egyik

⁷ Ebben az elméletben a kedvező hatás abból származik, hogy a magasabb bér nagyobb termelékenységre készíteti a munkavállalókat (ami a keresletet is megemeli), illetve, hogy a motiváló magasabb bér esetén kevesebbet kell költeni a dolgozók teljesítményének ellenőrzésére. A magyarországi minimálbér emelések hatásvizsgálatai azonban nem találtak érdemi kínálati/termelékenységi hatást (Köllő 2009, 8. fejezet).

magyarázat arra, hogy a kisvállalati szektorban 2002-ben megállt a foglalkoztatás bővülése, és csak 2004-ben tért vissza a korábbi növekvő trendhez. A foglalkoztatás csökkenése nagyobb volt a magas munkanélküliségű régiókban. Kertesi és Köllő (2004) becslése szerint a magasabb munkanélküliségű kistérségekben működő kisvállalkozásokban a bérköltségek erősebben reagáltak a minimálbérsokra és itt a sokk által indukált 1 százalékos bérnövekedés átlagosan 0,32 százalékos létszámcsökkenést okozott (erről bővebben lásd a 3. részt).

A szakmunkás és középfokú minimálbér bevezetéséről még nem készültek hasonló részletességű hatásvizsgálatok. Az MNB (2008) számításai szerint a szakképzettek minimálbérének emelkedése 2008-ban már hozzájárulhatott a foglalkoztatás csökkenéséhez, részben annak köszönhetően, hogy az emelés a vártnál is erősebben érintette a magasabb bérkategóriákat (a munkáltatók a bérskálán belüli arányokat igyekeztek tartani). Kátay (2009) a szakképzettek vonatkozó magasabb minimálbérek megszüntetését javasolja, tekintettel arra, hogy a monoposzonikus hatások esetükben nem relevánsak, a bérek rugalmas alkalmazkodását és ezen keresztül a versenyképességet azonban csökkenthetik.

2.2 Informális gazdaság, költségvetés

Ha a gazdasági szereplők adóelkerüléssel is tudnak alkalmazkodni a minimálbér emeléséhez, akkor az emelés hatása módosul. A formális (bejelentett) munkavállalás relatív költsége megnő, és nagyobb az ösztönzés a félig (szürke) vagy teljesen informális (fekete) munkavállalásra.⁸ Ez enyhítheti az esetleges negatív foglalkoztatási hatást, de egyúttal csökkenti a fehéredéstől várt költségvetési többletbevételt is (ha csökken is a szürke béresek adóelkerülése, nő a szürkén vagy feketén dolgozók aránya).

A nemzetközi szakirodalom a minimálbér változások költségvetési hatásainak kevés figyelmet szentel, inkább az informalitás ösztönzését és a foglalkoztatást érintő hatásokat vizsgálja. A fehéredési hatások és az ettől várt költségvetési bevétel növekedés fontossága abból a viszonylag speciális magyar helyzetből következik, hogy a vállalkozások járulékfizetése a minimálbérhez van kapcsolva és a költségvetési bevételekben nagy a járulékbefizetések súlya,

---

⁸ A minimálbér megnöveli a formális bérezés kockázatát: ez is az informalitásra ösztönöz. Az informális szektorban ugyanis az önfoglalkoztatás és a teljesítmény alapú bérezés jellemző: a munkavállaló teljesítmény után kapja a bérezését, ezért a munkáltató kevésbé van kitéve annak, hogy a kifizetett bérért nem kap megfelelő ellenszolgáltatást. Továbbá, ha a magasabb minimálbér elősegíti a vidékről a városba való migrációt, akkor az informális szektor bővüléséhez vezethet az alacsony képzettségű városi munkakínálat megnövekedése is.

miközben az adóelkerülés visszaszorításának hatékony, pontosan célzott eszközeit még kevésbé alkalmazza az adóhatóság (az adathozzáférés, elemzői kapacitások, és szemléleti korlátok miatt is). Tovább növelik a kérdésnek tulajdonított fontosságot, hogy a szürkebérezés elterjedtségét a közvélekedés a ténylegesnél jóval nagyobbak tartja: Elek és szerzőtársai (2009) számítása szerint 2003-ban a minimálbéresek felét (ez az alkalmazottak körülbelül 6 százaléka) fizették így, míg a szaksajtó másfél millió minimálbéresről ír, és feltételezi, hogy szinte mindegyikük zsebbe kapja fizetése nagyobbik részét. Elek és szerzőtársai (2009) megmutatják, hogy a fekete és szürke foglalkoztatás nem általánosan, hanem tevékenységi kört, régiót, és a résztvevők demográfiai összetételét tekintve is viszonylag koncentráltan fordul elő, ami lehetőséget ad a jól célzott ellenőrzésekre. Ennek az az előnye, hogy a minden munkáltatót és munkavállalót érintő fehéritő intézkedésekkel – ilyen a minimálbér emelés és a kétszeres járulékalap szabálya – szemben azok számára jelent nagyobb költséget (és így visszatartó erőt), akik nagyobb valószínűséggel foglalkoztatnak vagy dolgoznak feketén. Az adómorál javulásához nincs szükség minden adózó ellenőrzésére: elegendő, ha megnő a lebukás kockázata. Ezt pedig úgy lehet hatékonyan elérni, ha az ellenőrzési tevékenység nagyrészt a leginkább fertőzött területekre és vállalkozásokra összpontosul.

Egy hazai hatásvizsgálat szerint a minimálbér emelése akkor növelheti a költségvetési bevételeket, ha az adóelkerülés mértéke (a szürke-béresek aránya) változatlan. Halpern et al (2004) a 2001-2002 évi emelések költségvetési hatását előrejelző modelljében azzal a feltevéssel számol, hogy a bérköltségek növekedését a racionális, profit-maximalizáló vállalkozások vélhetően nem a profit csökkentésével, hanem az adóelkerülés kismértékű növelésével kompenzálták. Így a minimálbéren alkalmazottak és az egyéni vállalkozók járulékbefizetését növeli ugyan a minimálbér emelése, de az adóelkerülés növekedése ezt ellensúlyozza. Ilyen feltevések mellett az emelések nettó költségvetési hatása negatív. A szürke-bérezés gyakoriságára tett feltevések összhangban vannak Elek és szerzőtársai (2009) eredményeivel, de az adóelkerülés növekedése empirikus kutatások hiányában feltevés marad. A szürke bérezés változásáról még nyers adatok sincsenek, a feketemunka aránya a minimálbér jelentős emelését követően országos szinten csökkent, az Észak-Alföldön nőtt – de kutatások hiányában nem tudjuk, hogy ez mennyiben írható a minimálbéremelés rovására (részleteket lásd a melléklet M3 táblázatában).⁹ Megemlítendő még Bíró és Vincze (2009) modellszimulációs

---

⁹ Átlagosan csökkent a feketefoglalkoztatás aránya 2000 és 2002 között, míg egyes források szerint a 90-es évek végén növekvőben volt, ld Sik 2000. Ettől még helytálló lehet az informalitás növekedésének feltevése: egyrészt a feketétől eltérően a szürke bérezés aránya nőhetett, másrészt azokban a megyékben, ahol addig kicsi volt a

számításai: eszerint ha az effektív adókulcs (ténylegesen befizetett adó és járulék / adóalap) adminisztratív eszközökkel (fehérítő intézkedésekkel) elért emelkedését ösztönzőkkel (járulékcsökkentéssel) kombinálják, a nettó hatás jellemzően növeli a deficitet.

Egy OECD elemzés szerint az informális foglalkoztatás visszaszorítását emelés helyett éppen a minimálbér *csökkentésével* (legalább reálértékben) lehetne elősegíteni – a fehérítésre más eszközöket, például az adóellenőrzések célzásának javítását érdemes használni (OECD, 2008).

2.3 Bér- és jövedelemeloszlás

Egy OECD tanulmány (OECD 1998) szerint a tagországokban a minimálbéren foglalkoztatottak 80%-a egy főre jutó háztartás-jövedelem tekintetében közepes vagy magas jövedelműnek minősült. Magyarországon is igaz, hogy a minimálbéren foglalkoztatottak többsége nem szegény háztartásban él, hanem a háztartások középső jövedelmi harmadában. Ez azzal függ össze, hogy a minimálbéresek többsége nem családfő, hanem második, vagy harmadik kereső (feleség, gyerek) a családban, míg a legszegényebbek többségének nincs munkája (Benedek et al 2006). Neumark és Wascher (1997) részletesen vizsgálta a kérdést az Egyesült Államok munkaerőpiacán. Egy-két éves időtávot vizsgálva az alacsony jövedelemmel rendelkező családok esetében, ahol a minimálbér-emelés előtt és után is van aktív kereső, megnő annak valószínűsége, hogy jövedelmük a szegénységi küszöb fölé emelkedik. Ugyanakkor az emelés negatív foglalkoztatási hatásai következtében egyes családoknál csökkenhet a keresők száma, és emiatt emelkedik annak valószínűsége, hogy szegénnyé válnak. Ez a két hatás aggregált szinten nagyjából kiegyenlíti egymást, azaz a minimálbér inkább a szegények között, mintsem a gazdagoktól a szegények felé csoportosít át jövedelmet. NW (2008) is megerősíti ezt az eredményt, cáfolva a kritikákat (például Addison és Blackburn 1998).

Neumark és Wascher (1997) szerint ráadásul hosszabb távon a munkaerőpiac számos módon – a bérszint, az alkalmazottak számának és munkaidejének módosításával, a munkaerő összetételének változtatásával stb. – alkalmazkodik a minimálbér növekedéséhez, és ennek következtében két-három év után már negatív az emelés jövedelemekre gyakorolt hatása. NW (2008) áttekintése szerint egyedül a *keresetek közötti* különbségeket képes mérsékelni a magasabb

---

feketén dolgozók aránya, ott éppenséggel nőtt 2000 és 2003 közt. Végül, a minimálbér emelés mellett más hatások is alakították a fekete foglalkoztatás mértékét: például 2000-től vette át a járulékbefizetések ellenőrzését a komoly ellenőrző apparátussal rendelkező Apeh, ami növelhette az ONYF felé is nyugdíjjárulék bevallási hajlandóságot (a feketemunkára vonatkozó becslések pedig az ONYY adatain alapulnak).

minimálbér – ez azonban a fenti okok miatt a szegénység csökkenéséhez nem járul hozzá.

Végül, NW (2008) szerint a bérnövekedésből következő, árakat érintő hatás nem egyértelmű: a klasszikus modellben a képzetlen munkaerőt alkalmazó ágazatokban nőnek az árak, míg a monopszónikus modellben csökkennek. A kevés eddig készült empirikus kutatás inkább az előbbi hatást erősítette meg.

2.4 Vállalati képzés

Ha a vállalatok a munkahelyi képzést a dolgozó termelékenységénél alacsonyabb béréből finanszírozzák, a minimálbér-emelés csökkentheti az ilyen képzéseket, vagyis az emberi tőke beruházásokat. Acemoglu és Pischke (1999) monopszónikus modellel becsülik a minimálbér vállalati képzést érintő hatásait. Feltevésük szerint a munkahelyi tapasztalattal együtt nő a termelékenység, és ebből a vállalat számára járadék képződik. A dolgozók egyik csoportjának megéri hozzájárulni képzésük költségeihez, másik részük csak akkor vesz részt képzésben, ha azt a munkáltató fizeti. Az első csoport képzési esélyeit rontja a minimálbér-emelés, míg a másik csoportnál épp ellenkező a hatás.¹⁰ Ha ugyanis a minimálbér a dolgozó termelékenysége fölött van, akkor megéri őt képezni: a minimálbér-emelés csökkenti a munkáltatónál képződő járadék mértékét, amit a képzés részben vagy egészben kompenzálhat a dolgozók termelékenységének növelése révén.¹¹ A teljes hatás csak empirikusan határozható meg. Acemoglu és Pischke (1999) empirikus kutatása szerint a minimálbéren foglalkoztatottak esetében nem kisebb a képzés valószínűsége, mint más alkalmazottaknál. NW (2008) áttekintése szerint azonban az eddigi empirikus eredmények inkább a humán tőke beruházás csökkenésére utalnak: a minimálbér emelése az iskolázottságot egyértelműen, és egyes kutatások szerint a továbbképzést is csökkenti.

---

¹⁰ Az első csoport jellemzően úgy járul hozzá a képzés költségeihez, hogy időlegesen alacsonyabb bérért is hajlandó dolgozni. Ennek a bércsökkenésnek gát szab a minimálbér: ezért romlik az esélyük a képzésre.

¹¹ Ha a képzetlen és a képzett dolgozónak is a minimálbért kell fizetni (mivel a képzett dolgozó termelékenysége éppúgy a minimálbér alatt van, bár magasabb, mint a képzetlené), akkor kifizetődőbb inkább képzett dolgozót alkalmazni.

3 A TERÜLETI DIFFERENCIÁLÁS ÉRTELME

3.1 Hol, hogyan és miért alkalmaznak differenciált minimálbért

Egy 2005. évi felmérés szerint az EU 25 tagállamából 19-ben van országos, kötelező minimálbér, amelyet 14 országban differenciáltan határoznak meg. A differenciálás a legtöbb esetben lefelé téríti el a minimálbért olyan munkavállalói csoportok esetében, amelyek átlagos termelékenysége alacsony. A leggyakoribbak a pályakezdőkre vonatkozó kivételek: 16 év alatt az általános minimálbér 30-50 %-át kell csak fizetni Hollandiában és Szlovákiában, 17-18 év alatt 70-95 %-át Franciaországban, Írországban és Szlovákiában, 22-23 év alatt 45-85 %-át Belgiumban, Angliában, és Hollandiában.¹² Az eltérítés célja ezekben az esetekben a minimálbér negatív foglalkoztatási hatásának enyhítése. Az EU tagországok közül csak Görögország és Lettország alkalmaz méltányossági alapú differenciálást: Görögországban a szolgálati idő és a családi állapot alapján jár legfeljebb 23 %-kal magasabb minimálbér, Lettországban pedig a veszélyes munkakörben dolgozóknak jár 15%.

3.2 Érvek és adatok a területi differenciálás alátámasztására

Területi differenciálást fejlett országokban jellemzően csak ott alkalmaznak, ahol a területi autonómia több kormányzati funkcióra kiterjed, így a minimálbér meghatározására is (pl. Kanada, Japán, USA).

A bérek és az árszínvonal jelentős területi szórása esetén javasolja a területi differenciálást például Rutkowski (2003) és Smith (2007) – ezek a javaslatok azonban Európában ezidáig nem találtak követőkre (vö. Dolton et al 2008). Az OECD 2005. évi, hazánkról készült országértékelése azért ajánlja a magyar kormányzat megfontolására a minimálbér és egyes szociális segélyek (különösen a lakásfenntartási támogatás) területi alapú differenciálását, mert az segíthetné az elmaradott régiók felzárkózását és a földrajzi mobilitás növekedését (OECD 2005).

Az utóbbi ajánlás lényegében azon alapul, hogy az egységes minimálbér hatása a fejletlenebb területeken két okból is erősebb: egyrészt jellemzően alacsonyabb az ár- és bérszínvonal, így a minimálbér reálértékben és az átlagbérhoz viszonyítva is magasabb. Másrészt nagyobb a

---

¹² Forrás: European minimum wage survey; további részletek: Benedek és szerzőtársai (2006), 1. táblázat, 7. oldal.

képzetlenekek aránya a munkavállalók között. Így, feltételezve, hogy a minimálbér nettó hatása inkább negatív, a fejletlenebb régiókat ez a hatás súlyosabban érinti. Ennek kompenzálására javasolják a területi differenciálást, vagyis az országosnál alacsonyabb minimálbér előírását a fejletlenebb régiókban.

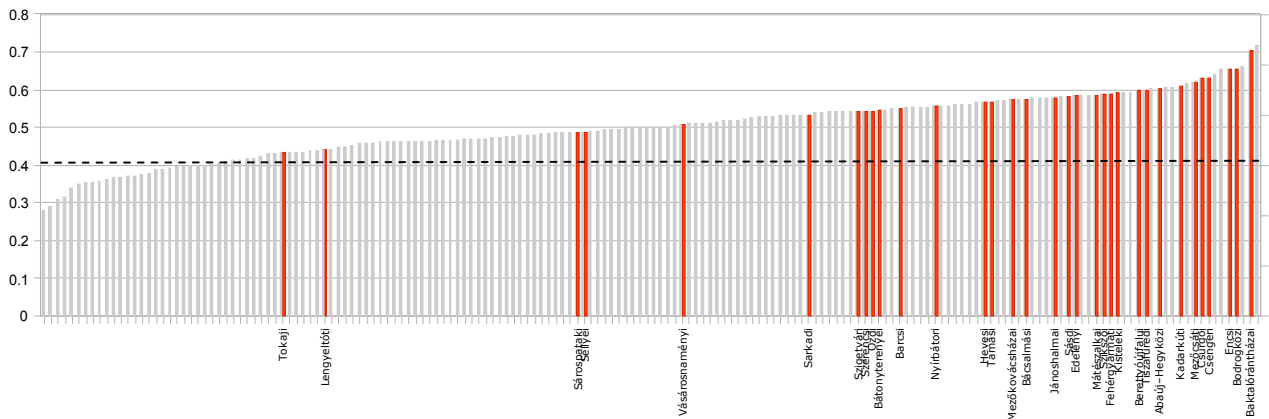
A munkanélküliség területi eltéréseinek enyhítésére a minimálbér csökkentéséhez hasonló, alternatív eszköz a munkát terhelő járulékok regionális differenciálása. Ez is szerepel az OECD ajánlásai között (például OECD 2003), amely általában a hátrányos helyzetű (alacsony bérű, fiatal, megváltozott munkaképességű, tartós munkanélküli, stb) munkavállalói csoportokra javasolja célzott járulékkedvezmények bevezetését. A skandináv országok az 1980-as évek óta alkalmaznak területi differenciálást a magas munkanélküliségű északi régiók felzárkózása érdekében: Norvégiában 1983 óta,¹³ Svédországban 1982 óta, Finnországban 2003 óta működik vagy működött valamilyen, 3 és 15% pont között változó kedvezmény. Az eddigi kutatások szerint ez elsősorban az új vállalkozások indításán vagy a meglévők megmaradásán – tehát a vállalatok számán – keresztül hat a foglalkoztatásra, míg a bevezetés előtt és után is működő vállalkozásokban alkalmazott létszám kontroll csoportos vizsgálata jellemzően nem mutatott szignifikáns pozitív hatást (Benmarker et al 2008, Korkeamäki és Uusitalo 2006).

Magyarországon az árak területi eltéréseiről kevés adat áll rendelkezésre. A GDP megyei szintű különbségei és a fogyasztás árugalmasságában kimutatott regionális eltérések (Cseres-Gergely és Molnár 2008), arra utalnak, hogy az árakat alakító kínálatban és keresletben (vásárlóerőben) is jelentős eltérések lehetnek, az ákról azonban a KSH nem közöl rendszeresen és teljeskörűen területi adatokat. A megyei szintű élelmiszer-árak hosszú idősorát vizsgálva Dusek és Szalka (2008) megerősíti azt az elméleti alapon várható összefüggést, miszerint a magasabb helyi jövedelemszint jellemzően magasabb helyi árszínvonallal jár együtt, azaz a reáljövedelmekben a nominálnál kisebbek a regionális eltérések. Az 1967 és 2005 közötti ármozgások követték a megyei fejlettségi különbségek változását, kivéve, hogy az egyébként legfejlettebb Vas, Győr-Moson-Sopron és Fejér megyék helyett a némileg kedvezőtlenebb adottságú Veszprém és Zala megyében nőtt jobban a termékek árszínvonala, ugyanakkor a közepesen fejlett, de kedvező mezőgazdasági adottságú Csongrád és Bács-Kiskun megyékben a legolcsóbb az élelmiszer.

---

13 A norvég kedvezmény további indoka a nem egyenletes településszerkezet, ami miatt egyes régiókban lényegesen nagyobbak a foglalkoztatás közlekedési és kommunikációs költségei (Norland és Lafferty 2003).

2. ábra Minimálbér a kistérségi átlagbér arányában, 2008

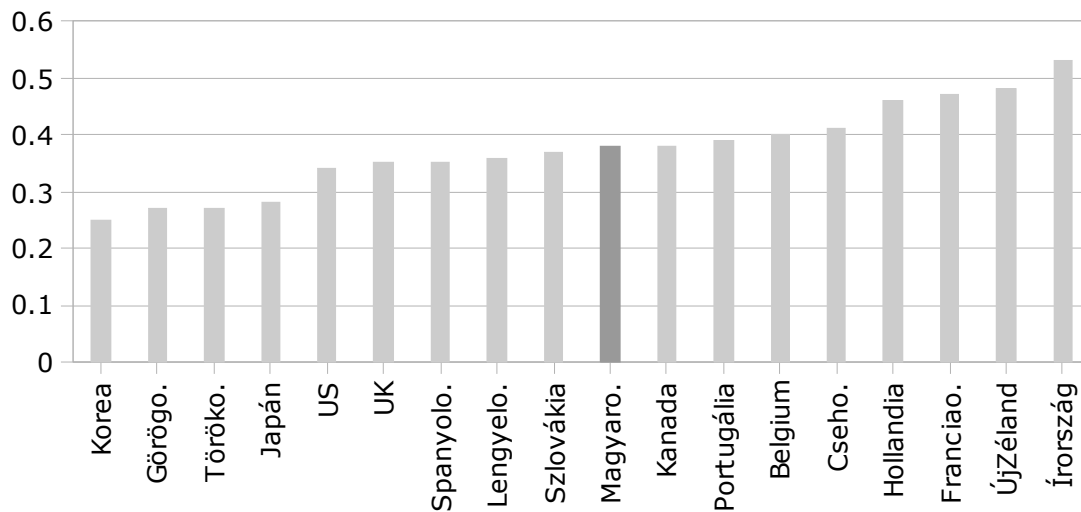

Forrás: Szabó Péter András számítása az FSZH Bértarifa adatfelvétele alapján, súlyozás nélkül. Megjegyzés: pirossal jelölve a 33 legrosszabb helyzetű kistérség, szaggatott vonallal jelölve az országos átlag. A súlyozatlan bértarifa adatok alulbecsülik az átlagbért, ezért a fenti arányok valamelyest felfelé torzítanak – a kistérségek relatív helyzetét azonban ez kevésbé érinti (lásd 1. táblázat). Részletes adatokat lásd az M5 táblázatban.

A nominális bérek területi eltérései részletesen vizsgálhatók az éves bértarifa adatokból. A 2. ábra azt mutatja, hogy az átlagbér jelentős szórása következtében az országosan egységes minimálbér relatív szintje is erőteljesen szóródik, és jellemzően az elmaradottabb térségekben magasabb.

A nemzetközi gyakorlatot tekintve a 60 százalékot is elérő minimálbér/átlagbér arány magasnak mondható. Mint az alábbi ábrában látható, az országos minimálbér relatív szintje ennél mindenütt lényegesen alacsonyabb. Különösen így van ez a Kelet-Magyarországi régióhoz hasonló fejlettségű országokban: Törökországban a minimálbér az átlagbér 30 százaléka alatt marad, míg a Baktalórántházi kistérségben 70 százalék felett jár.

3. ábra A bruttó minimálbér/átlagbér arány az OECD országokban, 2005

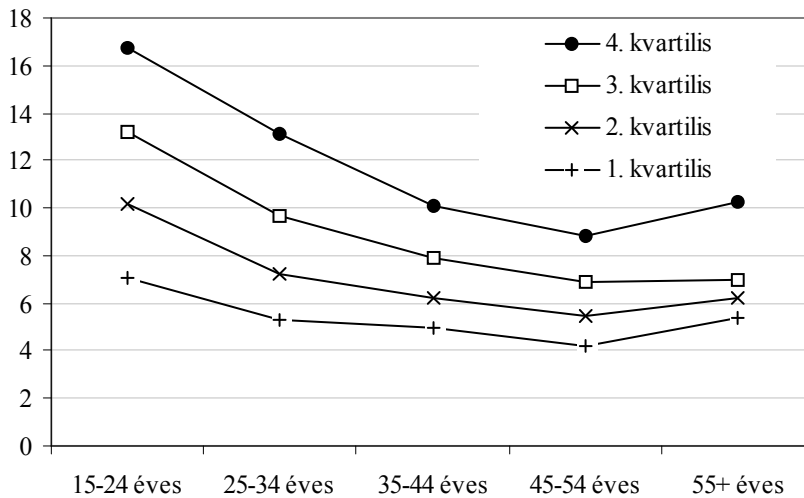

Forrás: OECD on line adatbázis <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=MIN2MED>

Megjegyzések: a teljes munkaidőben alkalmazottak átlagbére. Az ír, koreai, és török adat a feldolgozóipari fizikai munkások bérének arányában értendő, az USA adat átlagbére a vezető beosztásúak nélkül (emiat az ábrában szereplő arányok felülbecsültek).

A fenti adatok arra utalnak, hogy az országos szinten is effektív minimálbér az elmaradott területeken az átlagosnál is erősebb hatásokkal jár. Ezt a 2001-2002 évi magyarországi minimálbéremelések hatásvizsgálatai is alátámasztják. Kertesi és Köllő (2004) számítása szerint az emelés miatti bérsokk a fiatalok, a képzetlenek és a magas munkanélküliségű régiókban élők körében volt a legmagasabb. Hogy a legnagyobb különbséget szemléltessük: a legrosszabb helyzetű kistérségekben (lásd 4. ábrában a 4. kvartilis) élő, 24 évnél fiatalabb, képzetlenek csoportjában a minimálbér-emelés nyomán az átlagbér-növekedés 16,7%-os, míg az érettségivel, diplomával rendelkezők körében ez átlagosan csak 1%.

4. ábra A minimálbérsokk (ω) átlagos értéke az általános iskolát végzett foglalkoztatottak esetében, kistérség-csoportonként, %

Forrás: Kertesi és Köllő (2004), 300. oldal alapján. Megjegyzés: A bérsokk mértékét az irodalomban gyakrabban használt 'minimálbér alatt foglalkoztatottak aránya'-mutató (F) helyett az alábbi formulával (bér-rés) mérik:

$$\omega = \frac{w^*F + w_H(1-F)}{w_F F + w_H(1-F)}$$

, ahol F az új minimálbér alatti béren korábban foglalkoztatottak aránya, w_F az ő átlagbérük az emelés előtt, w_H a többiek átlagbére és w^* az új minimálbér. A bérsokkot a munkaerőpiaci helyzetük alapján külön csoportba sorolt kistérségenként számították ki. A négy csoportot a kistérségi munkanélküli-ráta szerint képezték, úgy, hogy az első negyedben (kvartilisben) a legalacsonyabbak, a negyedikben a legmagasabbak a helyi munkanélküliségi ráták.

3.3 A területi alapú differenciálás célzása

A területi alapú differenciálás elvileg település, kistérség, megye, vagy régió szinten is történhet. Ezek közül egyértelműen a kistérséget tartjuk az alkalmas szintnek, két okból: egyrészt, az ingázás lehetőségét és költségét is figyelembe véve, nagyjából ez a terület határolja be a helyi munkaerőpiacot, ahol – ha kellő számú versengő munkaadó van jelen – a bérek rövidebb távon, a munkaerő és a tőke mozgása nélkül is kiegyenlítődnének. A megyék vagy régiók területén belül éppen emiatt is még jelentős különbségek figyelhetők meg a bérekben és a munkanélküliségben (Ábrahám és Kertesi 1996, Kertesi 1997, Köllő 1997, Faluvégi és szerzőtársai 2005). Másrészt, ezen a szinten még a differenciálás adminisztratív-

politikai intézményei is rendelkezésre állhatnak.¹⁴

Az alábbiakban ezért kistérségi szinten vizsgáljuk a minimálbér hatása szempontjából releváns területi eltéréseket. Négy dimenzióban vizsgálódunk:

(1) A minimálbér által különösen érintett, alacsony termelékenységű munkaerő magas arányát jelzi a regisztrált munkanélküliségi ráta, és különösen a tartós munkanélküliek és a fiatal munkanélküliek aránya, a megváltozott munkaképességűek aránya, és a képzetlenek aránya az aktív korú népességben.

(2) A képzetlen munkaerő iránti keresletet jelzi a képzetlen népességben a foglalkoztattak aránya.

(3) A minimálbér „effektív” (binding) voltát a minimálbér és az átlagbér arányával, a minimálbéren foglalkoztatottak arányát is számításba vevő Kaitz index-szel¹⁵ és a 2001-es emeléskor mért sokk értékével közelítjük.

(4) A jövedelmi helyzetet az egy főre jutó adófizetéssel mérjük.

Az 1. táblázatban összefoglalt adatok jelentős területi eltéréseket tükröznek. A különféle mutatók szerint legrosszabb helyzetű települések halmazai között vannak ugyan átfedések, de ezek korántsem teljeseek. Másszóval, nincs olyan kistérség, amely minden dimenzióban és mutatóban a legrosszabb helyzetű tíz közé tartozna. A legalább két dimenzióban a legrosszabb tíz közé négy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei (Bodrogi, Edelényi, Encsi és Mezőcsáti kistérség), illetve három Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei (Baktalórántházai, Csengeri és Fehérgyarmati) kistérség került (lásd 5. ábra). Ezek mindegyike a leghátrányosabb helyzetű 33 kistérség közé tartozik, a Baktalórántházai kivételével azoknak is a rosszabbik felébe.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a kistérségek területi lehatárolása is erősen befolyásolja a mutatókat. A hétből négy kistérség például területét és lélekszámát tekintve is nagyon kicsi és nincs nagyobb, városias települése - a városi adminisztráció és szolgáltatások hiánya pedig lenyomja a mutatókat (részleteket lásd a melléklet M2 táblázatában).¹⁶

---

14 Még inkább így lenne ez, ha a kistérségi szint az Önkormányzati Tv. módosításával stabil közigazgatási szerepet kapna.

15 A Kaitz index a minimálbér és az átlagbér hányadosa, szorozva a minimálbéren alkalmazottak arányával.

16 Azaz, bár általában a kistérségek lehatárolása jól követi a helyi munkapiacok határait, itt vélhetően nem ez történt. A Baktalórántházához tartozó Levelek és Apagy községek például a 41-es úton a központtól 9-12 km-re, de a szomszédos kistérséghez tartozó Nyíregyházától is csak 17-20 km-re fekszenek, azaz lakóik – a baktalórántházaiakkal együtt – Nyíregyházára is be tudnak ingázn.

1. táblázat A kistérségek közötti területi különbségek (%)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
	Regisztrált munkanélküli / aktív korú* 2008. 4. negyedév	Tartós munkanélküli/registrtált 2008. 4. negyedév	Rokkantsági és hasonló járadékosok/aktív korúak*	15-29 éves reg. mnélk/15-29 éves népesség 2008. 4. negyedév	Képzetlenek aránya 2005	Képzetlen foglalkoztatási ráta 2005	Minimálbér/átlagbér 2008*	Kaitz index 2008	Minimálbér sokk 2001	Adófizetés/aktív korú népesség 2007, ezer ft/fő ⁺⁺
Minimum	1,6	5,9	4,3	1,5	7	15	26-28	0	0,01	70,8
Maximum	22,5	49,2	20,6	20,7	61	60	71-72	19,2	0,12	452,0
Medián	7,9	29,7	10,3	7,4	29	35	51-50	2,0	0,03	153,6
Átlag	6,3	22,7	8,5	6,1	22	37	38-41	1,6	n.a.	168,1
33 lhh átlaga	15,9	40,8	14,3	15,3	36	24	57	4,4	n.a.	107,4
Alsó ötöd	13,4	39,6	14,3	12,7	36	24	57	4,4	0,05	113,8
Alsó huszad	18,0	46,2	17,4	18,0	42	19	63-62	6,8	0,06	93,5
Eltérés a mediántól ⁺	0,80	0,68	0,52	0,75	0,54	0,63	0,58	0,56	n.a.	0,77
Legrosszabb 10 kistérség ^{**}	Abaúj-Hegyközi	Szikszoói	Csengeri	Csengeri	Bodrogközi	Marcali	Bélapátfalvai	Mezőcsáti	Kiskőrösi	Bodrogközi
	Bodrogközi	Hajdúhadházi	Sarkadi	Abaúj-Hegyközi	Lengyeltóti	Csengeri	Baktalórántházai	Bélapátfalvai	Baktalórántházai	Baktalórántházai
	Encsi	Encsi	Komlói	Fehérgyarmati	Mezőcsáti	EDELÉNYI	Sümegei	Kadarkúti	Kiskunmajsai	Csengeri
	Csengeri	Abaúj-Hegyközi	MÁTÉSZALKAI	Encsi	Sellyei	Fehérgyarmati	Bodrogközi	Bodrogközi	Törökszentmiklósi	Ibrány-Nagyhalás
	Fehérgyarmati	HEVESI	Pétervásárai	Bodrogközi	Pécsváradi	Sátoraljaújhegyi	Encsi	Pacsai	Csengeri	Nagykállói
	Sellyei	Tokaji	Baktalórántházai	Vásárosnaményi	HEVESI	Bélapátfalvai	Óriszentpéteri	Kiskőrösi	Csurgói	Sarkadi
	Vásárosnaményi	Kadarkúti	Csongrádi	EDELÉNYI	Marcali	BARCSI	Zirci	Mohácsi	Kalocsai	Lengyeltóti
	Szikszoói	ÓZDI	Nagykállói	Szikszoói	EDELÉNYI	Pétervásárai	Csengeri	Karcagi	Szarvasi	Fehérgyarmati
	Baktalórántházai	Lengyeltóti	Békési	Záhonyi	Óriszentpéteri	Vasvári	Csurgói	Marcali	Csongrádi	Mezőcsáti
	EDELÉNYI	Sátoraljaújhegyi	Vásárosnaményi	Sellyei	Püspök-ladányi	ÓZDI	Mezőcsáti	Tamási	Szeghalmi	Derecske-Létavértesi

Jelölések: +33 lhh átlaga/alsó huszad; ++Főváros nélkül; * súlyozott-súlyozatlan érték; *15-61 éves népesség (forrás: VÁTI-TEIR adatbázis); ** pirossal szedve a 33 LHH kistérség, nagybetűvel azok, ahol van legalább egy nagyobb (10 ezer feletti) város és félkövérrel azok, amelyek legalább három dimenzióban a legrosszabb tíz közé kerültek. A sorrend minden oszlopban felülről lefelé javuló. A mediánt a kistérségek népességét nem figyelembe véve számítottuk, az átlagot a népességgel súlyozva. Források: A-D és J: VÁTI TEIR adatbázis, E és F: KSH Mikrocenzus 2005, G-H: Szabó Péter András számítása az FSH bértarifa adatfelvételéből, I: Köllő János (MTA-KTI) számítása a KTI vállalati adatbázisából. A részletes adatokat lásd a melléklet M1-M5 táblázataiban.

5. ábra Hátrányos helyzetű kistérségek Észak-kelet Magyarországon

Megjegyzés: A 311/2007. Korm. rendelet szerinti hátrányos helyzetű kistérségek zölddel jelölve.

4 OPCIÓK A TERÜLETI DIFFERENCIÁLÁSRA

4.1 Általános megfontolások

Olyan, a bérminimum szabályozását területi alapon differenciáló megoldást keresünk, ami a legrosszabb munkaerőpiaci helyzetben levő kistérségekre a minimálbér negatív hatásait csökkenteni képes, és ezt politikailag megvalósíthatóan, a várható jóléti nyereséget meghaladó társadalmi veszteséget nem okozó módon teszi.

A javaslataink megfogalmazása és indoklása előtt felidézünk két, korábban már bemutatott stilizált ténytet, melyek a realiztikus javaslatok megfogalmazásakor mindenképp figyelembeveendők.

1. A minimálbérrel kapcsolatos politikai döntéseket mindenütt sokkal inkább az általa nem érintettek tévképzetei, illetve érdekcsoportok befolyása, mintsem kvantitatív hatásvizsgálatok vezérlik (lásd MW 2008 és Sobel 1999).
2. Ahol van minimálbér, ott az csak kiterjedt politikai federalizmussal jellemezhető nagy országokban tagállami szintű, másutt jellemzően országos (Eyraud és Saget 2005).

E két tényből arra a következtetésre jutottunk, hogy csak olyan intézkedésen érdemes gondolkodnunk, mely az egyes, területileg különböző minimálbér-szintek meghatározásához a munkavállalók képviselőit is magában foglaló politikai egyeztetési mechanizmust rendel, s melyet a nemzeti minimálbér intézményének kiegészítéseként, finomításaként, nem pedig felszámolásaként, szétforgácsolásaként lehet prezentálni.

Tegyük ehhez hozzá, hogy a bérminimum összgszerű meghatározásában a Munka Törvénykönyvének (1992. évi XXII. tv.) 17. §-a szerint a kormány az OÉT egyetértésével dönt. A politikai megvalósítás szempontjából igen fontos, ennek a tanulmánynak a keretein túlmutató munkajogi szakvéleményt igénylő kérdés, hogy az egyes intézkedések az OÉT jóváhagyásával kormányrendeletben is bevezethetők, vagy igénylik a Munka Törvénykönyvének módosítását is.

Fontos és nehezen kalkulálható, de nem elhanyagolható hatásmechanizmus, hogy a minimálbér területi differenciációja megváltoztathatja az országos minimálbér-alku politikai-gazdasági dinamikáját és ezen keresztül hosszú távú hatásokkal bírhat. Jó esetben egy differenciáltabb rendszer csökkentheti az egyetlen összeg feletti csatározás szimbolikus fontosságát és hozzájárulhat ahhoz, hogy az reálértékben, az átlagbérhez viszonyított arányában csökken-

jen és így egy jobb munkaerőpiaci helyzethez vezethessen el; rossz esetben számos új frontot nyithat ugyanennek a csatának.

Az egyes javaslatokhoz az elfogadtatásukhoz feltétlenül szükséges rövid stake-holder elemzést is csatolunk, mely a változtatásokat blokkolni képes főbb szereplők vélhető érdekeit és bevonásuk javasolt módját vázolja. A főbb szereplőket és érdekeiket az alábbiakban foglaljuk össze.

Országos szinten

- költségvetési érdekek (PM): a költségvetési bevételek minél kevésbé csökkenjenek, kiadások minél kevésbé nőjenek, kiszámíthatóság, tervezhetőség javuljon/ne romoljon
- szaktárca (SzMM): a foglalkoztatás (lehetőleg intézkedéseinek tulajdonítható okból) nőjön, a munkanélküliség csökkenjen, minél kevesebb, a tárca részvételét igénylő új munkaügyi konfliktus vagy potenciálisan ilyen generáló szabály jöjjön létre
- munkavállalók országos szinten (az OÉT munkavállalói oldala): világos, a tagságukat képező munkavállalók szemében a munkavállalók pozícióját javító/nem rontó változtatások kiharcolása
- munkaadók országos szinten (az OÉT munkaadói oldala): kevésbé kötött, rugalmasabb munkavállalási szabályok kiharcolása, tagjaik szemében sikeres érdekképviselő
- önkormányzati vezetők országos szinten: az önkormányzatok költségvetési pozíciójának és mozgásterének javítása

Helyi szinten

- helyi politikai vezetés (polgármesterek, kistérségi tanács): mozgásterük növelése a helyi választók szemében sikerként kommunikálható intézkedések meghozatalára, munkahelyek megszerzése, megtartása a településen vagy legalább olyan távolságban, hogy a választóik munkát találhassanak ott
- más, a munkáltatókért versengő kistérségek politikai vezetése: u.a.
- helyi munkavállalók: minél több, minél jobb munkahely helyben, kevesebb élőmunkára rakódó adójellegű teher
- helyi munkaadók: minél rugalmasabb feltételekkel, minél kisebb teherrel, minél több munkavállaló
- helyi inaktívok (potenciális munkavállalók): olyan változtatások, melyek szociális-foglalkoztatási alternatíváik halmazát érezhetően bővítik

- helyi potenciális munkaadók (befektetők): profitábilis vállalkozást az alternatív beruházási helyszíneknél jobb feltételekkel lehetővé tevő helyi beruházási és működési, ezen belül foglalkoztatási feltételek.

Mint írtuk, itt csak a kistérségi szintű differenciáció lehetőségeivel foglalkozunk: megyék és régiók között sokkal kisebb az egyenlőtlenség, a települési szint pedig nem képez zárt piacot az érintett munkavállalók számára.

Végül, figyelembe kell venni a vállalatok arbitrázs-lehetőségeit (elsősorban a névleges telephelyváltogatást) és az ezzel kapcsolatos adminisztratív, elmaradt költségvetési bevételben megjelenő társadalmi költségeket és veszélyeket: erre az ötödik fejezetben térünk ki.

Alább tehát három javaslatot fogalmazunk meg: egy nagyobb ívű, strukturális változtatást igénylőt, egy pilot-jellegű, talán kormányrendelettel is megoldható, az NFÜ aktív részvételét igénylőt és végül egy, az effektív minimálbért más módon befolyásoló, nagyobb forrásigényű, kiegészítő javaslatot.

2. táblázat A három javaslat főbb elemei

	Lefelé eltérítési opció a munka tvkönyvben	Egyszeri, célzott csökkentés fejlesztéssel (pilot)	Egyszeri, célzott járulék-kedvezmény (pilot)
Érintett kör	6-8 legrosszabb helyzetű kistérség	3-33 LHH	3-8 LHH
Mértékről dönt	Kistérségi fejlesztési tanács	Kormány	Kormány
Intézkedés	Minimálbér csökken 15-30 %-al	Minimálbér csökken 15-30 %-al	Bért terhelő járulék csökken 15-30 %-al
Hatály	Ismétlődő , 2- 4 + 4-8 év	Egyszeri, 2-4 év	Egyszeri, 2-4 év

Mindhárom esetben, de a második és harmadik javaslatnál kiváltképp fontos, hogy az intézkedés bevezetésével egyidejűleg elinduljon a hatások monitorozása (a kiinduló helyzet felmérése, kontroll csoport kiválasztása, rendszeres adatfelvételek és elemzések), amely megalapozhatja a későbbi kiterjesztést.

4.2 Lefelé eltérítési opció a munka törvénykönyvében

Javaslat:

A munka törvénykönyvének a minimálbért szabályozó (144.) paragrafusát, ill. a kistérségi fejlesztési tanácsokat defináló 1996. évi XXI. törvény 10/C. paragrafusát a következő értelemben kibővíteni:

- ha a kistérség (tartós) munkanélküliségi mutatója meghalad egy, magában a törvényben foglalt vagy külön rendeletben meghatározott relatív (pl: kistérségek legrosszabb huszada) értéket,
- a kistérségi fejlesztési tanács,
- a benne résztvevő (a mai szabályok szerint pusztán tanácskozási joggal rendelkező), a megyei munkaügyi tanácsba delegálási joggal rendelkező munkavállalói szervezetek kistérségi illetékességű képviselője egyetértésével,
- az országos bérminimumot a kistérség területén található telephelyen foglalkoztatottak esetén,
- kizárólag lefele,
- maximum x (15-30) százalékkal

eltérítheti.

- Az eltérítést y (2/3/4) évenként kell újratárgyalni, új döntés híján az eltérítés érvényben marad.
- Ha a kistérség kikerül a célcsoportból, benne egy 4/6/8 éves átmeneti időszak után az országos bérminimum érvényesül, az eltérítés érvényét veszti.

Indoklás:

Egy ilyen lépés jól strukturált, adekvát, nehezen visszafordítható jogi keretet jelentene a megcélzott szakpolitikai intézkedésnek. A kistérségi fejlesztési tanácsok bevonása a helyi szintű demokratikus legitimitás megteremtéséhez szükséges, az intézkedés fejlesztési célját hangsúlyozza, annak már van munkavállalói tagja és segít elkerülni azt, hogy kistérségi szinten nagy költséggel "kis OÉT"-eket kelljen létrehozni. Egy sor garancia (a helyi munkavállalók képviselőjének vétójoga, az, hogy csak a legrosszabb helyzetű kistérségeknek nyílik tér az eltérítésre, az eltérítés mértékének maximalizálása) azt segíti, hogy a munkavállalói érdekeket

országos szinten képviselők is elfogadhassák a módosítást. Egy sor kvantitatív elem (x , y , időtáv) szintén az elfogadtatást segítő előzetes egyeztetés tárgya lehet. Az esetleges eltérítés legalább néhány éves stabilitását azért kell törvényi garanciával kell alátámasztani, hogy azt valóban figyelembe vegyék tervezésük során a befektetők és elegendő időt adjon a térségi bér és árszint felzárkózásához is.

Ha az eltérítés népszerűnek bizonyul, illetve ha beindul a kistérségek közötti versengés a munkaadókért ez feszültséget teremthet az eltérítési opcióból kizárt kistérségek és az abban részesülők között. Ha az opcióban részesülő kistérségek körének meghatározását rendeleti szintre delegálja a törvény, akkor lehetőség nyílik arra, hogy a kistérségek egy tágabb körének bevonása révén, ne pedig a lehetőség, mint kiskapu, bezárulása révén oldódjon a konfliktus.

Ideális esetben egy ilyen változtatás oda vezethet, hogy azon a határon, ahol a minimálbér leginkább húsbavágó hatású, inkább az (országos szinten hátrányos helyzetük okán erőtlenebb) érintettek, mintsem a szimbolikus politizálástól motivált országos szintű szereplők döntései legyenek a meghatározók.

Kulcsszereplők és kezelésük:

A javaslat támogatójával az azt eleve támogatandó munkaadókon és az érintett kistérségek politikai vezetőin túl (akik új döntési jogkörhöz jutnak) különösen fontos megnyerni a közvetlenül nem érintett önkormányzati vezetőket, kidomborítva, hogy az intézkedés központi kompetenciákat delegál helyi szintre. A legkeményebb dió az országos munkavállalói képviseletekkel elfogadtatni a változtatást. Ezt a fenti garanciákkal és a fent nyitva hagyott kvantitatív elemek megállapításába való beleszólással lehet érdemes megkísérelni. A PM ellenállását a várható költségvetési hatások (köztük a foglalkoztatási helyzet javulásával járó hosszabb távú pozitív közvetett hatások) korrekt kiszámításával, az SzMM változtatással szembeni esetleges averzióját pedig az intézkedés várható pozitív munkaerőpiaci hatásaiért járó politikai babérok megosztásával lehet kezelni.

4.3 Egyszeri, fejlesztési lehetőséggel ösztönzött lefele eltérítés: *pilot* a 33 LHH kistérségre

Javaslat:

A fentihez hasonló eltérítés

- hangsúlyozottan az NFÜ által már külön program keretében amúgy is fejlesztett 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségben, vagy azok egy jól meghatározott részhalmazában
- egyszeri, 2-4 éves időszakban,
- lehetőleg, ha ez jogilag megoldható, az OÉT jóváhagyásával de explicit törvénymódosítás nélkül, rendeleti úton,
- alkalmas ÚMFT-támogatással kiegészítve ill. azzal ösztönözve kerülne megvalósításra.

Indoklás:

Bizonyos fejlesztési támogatásoknak feltételül lehet szabni azt, hogy a térség maga is mindent megtesz a foglalkoztatási helyzet javításáért, beleértve a minimálbér leszállítását is. A fenti garanciák, az ÚMFT-kompensáció, az intézkedés egyszeri, fejlesztéshez kötött volta és törvényi alátámasztásának hiánya elég lehet ahhoz, hogy az OÉT elfogadja azt.

Habár ez nem jelentene olyan bizonyos és stabil jogi kereteket, mint az első javaslat, siker esetén annak későbbi elfogadtatásához kikövezheti az utat. A Munka törvénykönyvének explicit módosítását elkerülve viszont megakadályozza azt, hogy az Országgyűlés módosító indítványokkal szándékolatlan, szerencsétlen irányba formálja át a javaslatot.

Kulcsszereplők és kezelésük:

Az elfogadtatás során fontos a kapcsolt ÚMFT-támogatásokat úgy kialakítani, hogy a helyi politikusok számára világossá váljon, ez nem valamiféle zsarolás a fejlesztési forrásokkal. Továbbá a konstrukciót gondos előkészítéssel jogilag az SzMM-számára elfogadható formára kell hozni.

4.4 Területi alapú, a minimálbér utáni járulékkedvezmény ÚMFT forrásokból a kiválasztott kistérségekben a minimálbér után

Javaslat:

- A minimálbért terhelő járulékok egy, a munkaadó számára már érzékelhető részének átvállalása
- ÚMFT forrásból,
- lehetőleg adminisztratív terhek nélkül, automatikusan (a START kedvezményektől eltérően, nem pályázati alapon),
- a fenti kritériumok szerint kiválasztott, hátrányos helyzetű kistérségekben levő telephelyen foglalkoztatottak után.

Indoklás:

Ez a javaslat kakukktojás, hiszen úgy csökkentené a minimálbér teljes bérköltségét (a minimálbéres után a munkaadó által kifizetendő összerterhet), hogy a munkavállaló által kézhezkapni garantált összeg nem csökkenne. Ráadásul nyilván nem csak a minimálbért, hanem valószínűleg degresszíven az annál magasabb alacsony béreket is érintenie kell, különben a nemkívánatos diszkontinuitások jelenhetnek meg a bérterhekben. Mindennek természetesen az az ára, hogy ez csak közvetlen közösségi forrásbevonással oldható meg, és az ehhez szükséges ÚMFT-forrásokat valahonnan át kell csoportosítani. Kérdés az is, egy ilyen, forrás átirányító konstrukciót a START kedvezményekhez hasonlóan el lehet-e fogadtatni az EU Bizottsággal.

A javaslat előnye, hogy a munkavállalói ellenással nem kell számolni, és hogy siker esetén szintén érvként szolgálhat a minimálbér differenciált csökkentéséhez (azaz a fenti két intézkedés valamelyikéhez).

Kulcsszereplők és kezelésük:

Itt azok a potenciális támogatottak a megbékítendő szereplők, akiktől az ÚMFT támogatásokat csoportosít át, akárkik is legyenek ők. Azzal is számot kell vetni, hogy mivel a helyi munkavállalók ellenállására nem kell számítani, minden jogosult kistérség a maximális mértékben igényelni fogja a támogatást, ezért itt különösen fontos az érintett kistérségek körét a valóban súlyos strukturális munkaerőpiaci problémákkal küszködő 3-4, de legfeljebb 9-10 kistérségre

(a legrosszabb 5%-ra) korlátozni. Habár a járulék kipótlása megtörténik, a konstrukciót a járulékot fogadó alrendszerekért (nyugdíj, egészségügy) felelős minisztériummal meg kell ismertetni, el kell fogadtatni.

5 A DIFFERENCIÁLÁS MÉRTÉKE ÉS ARBITRÁZS VESZÉLYÉNEK CSÖKKENTÉSE

A lefelé eltérítés mértékét úgy érdemes meghatározni, hogy a munkakereslet ösztönzésére már érdemi hatása legyen, de ne teremtsen túlságosan nagy arbitrázs lehetőséget, illetve túlságosan nagy felületet a kedvezményből kimaradók politikai támadásának.

Az eltérítésre adott engedélyt célszerű olyan, a helyi munkapiac állapotát tükröző mutatóhoz kötni, ami folyamatosan karbantartott és viszonylag nehezen manipulálható. Ilyenek a relatív mutatók: a regisztrált munkanélküliség a legrosszabb huszadban, tartós munkanélküliség a legrosszabb huszadban (ez 9-10 kistérséget fed le).

Ahhoz, hogy a lemaradó kistérségekben se haladja meg a medián kistérségét (ennek a létszám szerinti súlyok nélkül számított értéke most 50%) a minimálbér/átlagbér arány, az országos minimálbér 13-20 százalékos eltérítésére lenne szükség. Az ILO (2009) szerint a szint meghatározásánál iránymutató az átlagbér 40 százaléka, mivel ez a leggyakoribb. Ez további 5-10 százalékos eltérítést indokolna, figyelembe véve, hogy a hátrányos helyzetű kistérségekben nem egyenlő, hanem az átlagosnál kedvezőbb feltételeket kellene teremteni a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében. Ez már az a nagyságrend, ahol a munkáltatók szintjén mérhető nagyságú foglalkoztatási hatás várható.

Javaslatunk szerint a csökkentett minimálbért a munkavégzés telephelye szerint lehet érvényesíteni. Ez arra ad ösztönzést, hogy a munkáltatók a kedvezményezett kistérségekben nyissanak új telephelyeket – ténylegesen, vagy névleg. Mindkét esetben olcsóbb lesz számukra a képzetlen munkaerő foglalkoztatása, és így nagyobb az ösztönzés a foglalkoztatás bővítésére, azaz a névleges telephely-áthelyezés hatása sem ellentétes az eredeti célokkal. A visszaélések két szempontból rontják az intézkedés hatékonyságát: egyrészt a célzást rontják, hiszen ha jól sikerült kiválasztani a kedvezményezett területeket, akkor a névleg átjelentkezők más, kevésbé rászoruló térségekben emelik a munkaerőkeresletet. Ezt a hatást valamelyest kompenzálja, hogy az új telephelyhez kapcsolódó adókötelezettségek részben a rászoruló településeket gazdagítják. (Megjegyezzük, hogy a bejelentett foglalkoztatás várható bővülése a korábbi hatásvizsgálatok szerint a költségvetési bevételek esetleges csökkenését részben kompenzálhatja.) Másrészt, a visszaélések is (vö telephely átírás) adminisztrációs terhekkel

járnak a munkáltató és a hatóságok számára, amelyeknek semmiféle hozama nincsen: ennyivel nő az intézkedés társadalmi költsége.

A visszaélés kockázata nagyobb vállalkozások esetében relatíve kisebb, mivel a telephelyeiket az adóhatóság és a munkaügyi hatóság is rendszeresen ellenőrzi – nem létező telephelyet meglehetősen költséges létezőként bemutatni az ellenőröknek. A lebukás kockázata növelhető egy olyan előírással, hogy az új telephelyet nyitó vállalkozásnak fel kell vennie a kapcsolatot a helyi munkaügyi kirendeltséggel, és új álláshelyeit meg kell hirdetnie a helyi munkanélküliek számára. Ez az előírás olyasmire kötelezi a vállalkozót, ami csak a visszaélésre készülők számára jelent felesleges többletköltséget, a tényleges beruházási szándékkal érkezőnek viszont saját érdeke is, hogy megtegye, azaz a megcélzott tőkebevonást úgy segíti az előírás, hogy közben nem növeli az intézkedés társadalmi költségét. Érdemes viszont ellenállni annak a kísértésnek, hogy olyan további adminisztratív korlátozásokkal igyekezzünk elhárítani a visszaéléseket, melyek az új belépők adminisztratív költségeit is megemelik – ez ugyanis jelentősen ronthatja az intézkedés hatásosságát.

6 HIVATKOZÁSOK

- Acemoglu és Pischke (1999): Minimum wages and on-the-job training, NBER working paper No. 7184, June 1999.
- Norland, Ingrid T. és Lafferty, William M. (2003): National report on regional sustainable development – Norway, Regionet, <http://www.iccr-international.org/regionet/docs/nr-norway.pdf>
- Addison, J.T. és Blackburn, M.L.(1998): Minimum wages and poverty. ZEW Discussion Paper No. 98-42.
- Ábrahám Á. – Kertesi G. (1996): A munkanélküliség regionális egyenlőtlenségei Magyarországon 1990 és 1995 között: A foglalkoztatási diszkrimináció és az emberi tőke változó szerepe. Közgazdasági Szemle, XLIII./7–8., 653–681.o.
- Basu, K és Felkey, A (2008): A Theory of Efficiency Wage with Multiple Unemployment Equilibria: How a Higher Minimum Wage Law Can Curb Unemployment IZA DP March 2008 <http://ftp.iza.org/dp3381.pdf>
- Benedek D, Rigó M, Scharle Á, Szabó P (2006): Minimálbér emelések Magyarországon 2001-2006, PM Kutatási füzetek 16., 2006. január
- Benmarker, Helge – Mellander, Erik – Öckert, Björn (2008): Do regional payroll reductions boost employment? IFAU working papers no. 2008-19. <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2008/wp08-19.pdf>
- Bíró Anikó, Elek Péter és Vincze János (2007): A PM-KTI makrogazdasági modell: összefüggések és szimulációk. Közpénzügyi füzetek 19.
- Bíró Anikó és Vincze János (2009): A gazdaság fehéritése – büntetés és ösztönzés, Megjelent: Semjén A. és Tóth I.J. (szerk.): Rejtett gazdaság, MTA KTI, Budapest, 103-127.o.
- Cseres-Gergely Zsombor és Molnár György (2008): Háztartási fogyasztói magatartás és jólét Magyarországon a rendszerváltás után, Közgazdasági Szemle, LV. évf., 2008. február, 107–135. o.
- Dolton, P., Rosazza-Bondibene, C, Wadsworth, J. (2008): The Geography of the National Minimum Wage, Royal Holloway College, University of London, November 2008 http://www.lowpay.gov.uk/lowpay/research/pdf/LPC-Geography_of_the_National_Minimum_Wage.pdf
- Dusek Tamás és Szalka Éva (2008): Agrártermékek területi árkülönbségei Magyarországon, megjelent: Lengyel I. – Lukovics M. (szerk.) (2008): *Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében*. JATEPress, Szeged, 235-247. o.
- Elek Péter – Scharle Ágota –Szabó Bálint – Szabó Péter András (2009): A bérekhez kapcsolódó adóeltitkolás Magyarországon, Közpénzügyi füzetek 23. szám.
- Eyraud, François és Saget, Catherine (2005): The fundamentals of minimum wage fixind, ILO, Genf.

- Faluvégi Albert - Fazekas Károly - Nemes-Nagy József - Németh Nándor (2005) (szerk.): A hely és a fej: Munkapiac és regionalitás Magyarországon. Budapest. MTA Közgazdaságtudományi Intézet
- Gábos A. (2000): Elemzések a gazdasági és társadalmpolitikai döntések előkészítéséhez 13. TÁRKI 2000. május.
- Gábos A. és Szívós P. (2008): Lent és még lejjeb: jövedelmi szegénység, megjelent: Köz, teher, elosztás, TÁRKI
- Georgiadis, Andreas (2008): Efficiency wages and the economic effects of the minimum wage: evidence from a low-wage labour market. CEP DP 857, CEP, LSE, London, UK.
- Halpern L. – Koren M. – Kőrösi G. – Vincze J. (2004): A minimálbér költségvetési hatásai, Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. április, 325 - 345. o.
- ILO (2009): Global Wage Report 2008/2009, Geneva, ILO.
- Kátay Gábor (2009)(szerk.): Az alacsony aktivitás és foglalkoztatottság okai és következményei Magyarországon, MNB tanulmányok 79.
- Kertesi G. és Köllő J. (1998): Regionális munkanélküliség és bérek az átmenet éveiben: a bérszerkezet átalakulása Magyarországon, II. rész. Közgazdasági Szemle, XLV./7–8., 621–652
- Kertesi G. és Köllő J. (2004): A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei, Közgazdasági Szemle, LI./4., 293-324.o.
- Kertesi G. (1997): A gazdasági ösztönzők hatása a népesség földrajzi mobilitására, 1990 és 1994 között, Esély, 2, 3-32.o.
- Korkeamäki, Ossi és Uusitalo, Roope (2006): Employment effects of a payroll tax cut – Evidence from a regional tax subsidy experiment Government Institute for Economic Research Finland Discussion Papers No. 407.
- Köllő, J. (1997): A napi ingázás költségei és a munkanélküliség Magyarországon. Esély, No. 2.
- Köllő J. (2009): A pálya szélén. Iskolázatlan munkanélküliek a posztszocialista gazdaságban, Osiris
- MNB (2008): Jelentés az infláció alakulásáról, Magyar Nemzeti Bank, 2008. május
- OECD (1998): Chapter 2. Making the most of the minimum: statutory minimum wages, employment and poverty, megjelent: Employment Outlook 1998, OECD, Párizs
- OECD (2003): Employment Outlook, OECD, Párizs
- OECD (2005): Economic survey of Hungary, OECD, Párizs
- OECD (2008): Chapter 2. Declaring work or staying underground: informal employment in seven OECD countries, megjelent: Employment Outlook 2008, OECD, Párizs <http://www.oecd.org/dataoecd/36/19/43244453.pdf>
- Neumark, David és Wascher, William (1997): Do minimum wages fight poverty? NBER Working Paper No. 6127.
- Neumark, David és Wascher, William (2008): Minimum Wages, MIT Press
- Rutkowski, J. (2003): The minimum wage: curse or cure? Világbank, 2003. július
- Semjén András – Tóth István János – Medgyesi Márton – Czibik Ágnes (2009): Adócsalás és korrupció – lakossági érintettség és elfogadottság, Megjelent: Semjén A. és Tóth I.J. (szerk.): Rejtett gazdaság, MTA KTI, Budapest, 228-258.o.
- Sik Endre (2000): Kgst-piacok és feketemunka – Magyarország 1999, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest, 2000. július
- Smith, David B. (2007): Does Britain have regional justice or injustice, in its government spending and taxation? Britain and Overseas, Vol 37 No.1, Spring 2007 <http://www.ercouncil.org/B&O%2037.1.pdf>
- Sobel, Russel S. (1999): Theory and evidence on the political economy of the minimum wage, Journal of Political Economy, 107(4), 761-785.o.
- Szabó Péter András (2007): A 2000–2001. évi minimálbér-emelés hatása a jövedelemeloszlásra, Közgazdasági Szemle, 2007 május, 397-414.o.

Jogszabályok

1992. évi XXII. tv. (A munka Törvénykönyvéről)

1996. évi XXI. törvény (mely létrehozta a kistérségi fejlesztési tanácsokat)

2004. évi CVII. törvény (A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról)

321/2008. (XII. 29.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

7 MELLÉKLET

7.1 Adatok

M1. táblázat A kistérségek minimálbér-kitettségének részletes adatai

	Regisztrált munkanélküli/ aktív korú* 2008. 4. negyedév	Tartós munka- nélküli/regisztrált 2008. 4. negyedév	Rokkantsági és hasonló járadékosok/aktív korúak*	15-29 éves reg/15-29 éves népesség 2008. 4. negyedév	képzetlenek aránya 2005	
Minimum	1,6	5,9	0,043	1,5	7	
Maximum	22,5	49,2	0,206	20,7	61	
Medián	7,9	29,7	0,103	7,4	29	
Átlag	6,3	22,7	0,085	6,1	22	
33 lhh átlaga	15,9	40,8	0,143	15,3	36	
alsó ötöd (35)	13,4	39,6	0,143	12,7	36	
alsó huszad (9)	18,0	46,2	0,174	18,0	42	
Legrosszabb tíz	Abaúj-Hegyközi	Szikszói	Csengeri	0,21 Csengeri	20,72 Bodrogi	61
	Bodrogi	Hajdúhadházi	49,18 Sarkadi	0,20 Abaúj-Hegyközi	20,71 Lengyeltóti	59
	Encsi	Encsi	48,79 Komló	0,20 Fehérgyarmati	20,25 Mezőcsáti	57
	Csengeri	Abaúj-Hegyközi	48,71 Mátészalkai	0,19 Encsi	19,70 Sellyei	53
	Fehérgyarmati	Hevesi	48,47 Pétervárási	0,18 Bodrogi	19,27 Pécsváradi	48
	Sellyei	Tokaji	47,68 Baktalórántházi	0,18 Vásárosnaményi	19,07 Hevesi	46
	Vásárosnaményi	Kadarkúti	47,29 Csongrádi	0,18 Edelényi	18,85 Marcali	44
	Szikszói	Ózdi	46,91 Nagyállói	0,18 Szikszói	18,75 Edelényi	42
	Baktalórántházi	Lengyeltóti	46,35 Békési	0,18 Záhonyi	18,35 Óriszentpéteri	42
	Edelényi	Sátoraljaújhegyi	46,12 Vásárosnaményi	0,17 Sellyei	17,79 Püspökladányi	42

(folytatás)

	Képzetlen foglalkoz- tatási ráta 2005	Átlagbér 2008 (súlyozott)	Kaitz index 2008	Minimálbér sokk 2001	adó/aktív korú népesség 2007 (ezer Ft/fő)*	
Minimum	0,15	96887,85	0	0,01	70,76	
Maximum	0,60	261398,84	19,17	0,12	452,01	
Medián	0,35	134988,92	2,01	0,03	153,55	
Átlag	0,37	180898,56	1,6	n.a.	168,12	
33 lhh átlaga	0,24	120736,65	4,4	n.a.	107,35	
alsó ötöd (35)	0,24	121447,37	4,41	0,05	113,8	
alsó huszad (9)	0,19	109299,03	6,76	0,06	93,5	
Legrosszabb tíz	Marcali	0,15 Bélapátfalvai	Mezőcsáti	19,17 Kiskőrösi	0,123 Bodrogi	70,76
	Csengeri	0,15 Baktalórántházi	Bélapátfalvai	12,39 Baktalórántházi	0,098 Baktalórántházi	79,28
	Edelényi	0,16 Sümegi	Kadarkúti	10,70 Kiskunmajsai	0,079 Csengeri	83,41
	Fehérgyarmati	0,17 Bodrogi	Bodrogi	8,97 Törökszentmiklósi	0,077 Ibrány-Nagyhalászi	85,13
	Sátoraljaújhegyi	0,17 Encsi	Pacsi	8,17 Csengeri	0,076 Nagyállói	86,83
	Bélapátfalvai	0,18 Óriszentpéteri	Kiskőrösi	7,90 Csurói	0,069 Sarkadi	88,23
	Barcsi	0,19 Zirci	Mohácsi	7,70 Kalocsi	0,068 Lengyeltóti	89,58
	Pétervárási	0,19 Csengeri	Karcagi	7,59 Szarvasi	0,067 Fehérgyarmati	92,41
	Vasvári	0,19 Csurói	Marcali	6,91 Csongrádi	0,063 Mezőcsáti	93,42
	Ózdi	0,19 Mezőcsáti	Tamási	6,68 Szeghalmi	0,062 Derecske- Létavérségi	93,58

Megjegyzés: forrásokat és magyarázatokat lásd a főszöveg 1. táblázatában, * Budapest nélkül.

M2. táblázat Városok és nagyvárosok száma és lélekszám a hátrányos helyzetű kistérségekben

kistérség	Kód	több város van	van nagyváros (10e+)	városok száma	települések száma	népesség, 2006
Lengyeltóti	4405	0	0	1	10	11320
Csengeri	4502	0	0	1	11	14097
Sellyei	3204	0	0	1	35	14203
Tokaji	3515	0	0	1	11	14419
Sásdi	3203	0	0	1	27	14861
Mezőcsáti	3514	0	0	1	9	14966
Abaúj-Hegyközi	3512	1	0	2	24	15370
Jánoshalmi	3310	0	0	1	4	17115
Csurgói	4402	0	0	1	17	17617
Bácsalmási	3302	0	0	1	8	18045
Bodrogközi	3513	0	0	1	17	18180
Kisteleki	3603	0	0	1	6	19238
Szikszói	3510	0	0	1	23	19421
Encsi	3503	0	0	1	35	24228
Sarkadi	3404	0	1	1	11	24743
Barcsi	4401	0	1	1	26	25799
Bátonyterenyei	4202	0	1	1	14	25944
Sárospataki	3507	0	1	1	16	26770
Szigetvári	3206	0	1	1	46	27331
Vásárosnaményi	4510	0	0	1	27	31671
Baktalórántházai	4501	0	0	1	19	35549
Edelényi	3502	1	1	2	46	35893
Hevesi	4002	0	1	1	17	36280
Fehérgyarmati	4503	0	0	1	49	39304
Tiszafüredi	4605	1	1	2	13	39580
Tamási	4705	1	0	2	31	41577
Mezőkovácsházai	3402	1	0	3	18	43609
Szerencsi	3509	0	0	1	18	44735
Nyírbátori	4507	1	1	2	20	45052
Berettyóújfalui	3902	1	1	3	29	53318
Mátészalkai	4505	1	1	2	26	66714
Ózdi	3506	1	1	3	29	73291
Átlagos kistérség		0,41		1,76		57907

Forrás: KSH adatközlés, 2009

M3 A feketén és szürkén foglalkoztatottak aránya megyénként 2003-ban, %

Megye	Átlagos szürkefoglalkoztatási arány a minimálbérek között	Minimálbéren foglalkoztatottak aránya	Szürkebérek aránya az alkalmazottak közt*	Fekete foglalkoztatás aránya 2003	Fekete foglalkoztatás növekedése 2003/2000
Budapest	71	13	8,97	16	72
Baranya	48	14	6,61	13	74
Bács-Kiskun	49	14	6,74	20	77
Békés	44	12	5,25	15	60
Borsod-AZ	36	12	4,44	19	98
Csongrád	46	11	4,96	12	42
Fejér	42	8	3,25	13	101
Győr-MS	50	8	3,8	15	89
Hajdú-Bihar	51	16	8,19	16	105
Heves	43	14	5,94	15	90
Komárom	39	9	3,4	19	117
Nógrád	51	11	5,55	19	119
Pest	48	14	6,84	20	111
Somogy	53	14	7,31	20	94
Szabolcs	49	19	9,24	22	123
JN-Szolnok	41	10	4,29	22	97
Tolna	38	15	5,68	20	104
Vas	42	8	3,49	16	104
Veszprém	43	11	4,86	16	77
Zala	47	14	6,32	12	49
Átlag	52	12	6,42	17	85

Forrás: Szabó Péter András (Pénzügyminisztérium) számítása. A számítás módszertani részletekről lásd Elek és szerzőtársai (2009). * Csak azok, akik a bejelentett minimálbér mellett kapnak zsebbe fizetés, az e fölött jelentők nem.

M4 A leghátrányosabb helyzetű kistérségek alsó harmadának komplex mutatója

Komplex mutató szerinti sorszám	Kistérség	Komplex mutató
1	Abaúj-hegyközi	1,51
2	Bodrogközi	1,53
3	Sellyei	1,61
4	Mezőkovácsházai	1,68
5	Csengeri	1,75
6	Sarkadi	1,77
7	Mezőcsáti	1,78
8	Encsi	1,80
9	Fehérgyarmati	1,82
10	Jánoshalmi	1,83
11	Bácsalmási	1,87
...		
14	Edelényi	1,90
25	Baktalórántházai	2,11
87	medián	2,77
	átlag	2,90

Jelölés: szürkével szedve a minimálbérek-kitettség szempontjából legrosszabb helyzetű kistérségek (ld 1. táblázat). Forrás: 1. melléklet a 311/2007. (XI. 17.) Kormányrendeletéhez.

M5 Minimálbér a kistérségi átlagbér arányában, 2008

kistérség neve	LHH	átlagbér, ezer Ft	minimálbér/átlagbér	minimálbéresek aránya	N
Bélapátfalvai		96,238	0,72	0,17	81
Baktalórántházai	1	97,988	0,70	0,09	182
Sümegei		104,124	0,66	0,08	188
Bodrogközi	1	105,368	0,65	0,14	73
Encsi	1	105,455	0,65	0,07	226
Óriszentpéteri		105,504	0,65	0,02	49
Zirci		107,500	0,64	0,07	205
Csengeri	1	109,417	0,63	0,08	129
Csurgói	1	109,545	0,63	0,01	158
Mezőcsáti	1	111,533	0,62	0,31	71
Pacσαι		111,893	0,62	0,13	151
Kadarkúti	1	113,306	0,61	0,18	148
Kiskőrösi		113,609	0,61	0,13	753
Pásztói		114,048	0,61	0,06	255
Abaúj-Hegyközi	1	114,759	0,60	0,09	103
Balmazújvárosi		114,790	0,60	0,06	337
Tiszafüredi	1	114,985	0,60	0,05	351
Berettyóújfalui	1	115,113	0,60	0,09	446
Nagykállói		116,551	0,59	0,10	610
Kalocsai		116,642	0,59	0,07	683
Kisteleki	1	116,737	0,59	0,03	178
Fehérgyarmati	1	117,324	0,59	0,04	240
Sziksói	1	117,578	0,59	0,07	73
Mátészalkai	1	117,676	0,59	0,08	554
Karcagi		117,787	0,59	0,13	687
Abai		117,984	0,58	0,04	78
Edelényi	1	117,997	0,58	0,11	227
Sásdi	1	118,863	0,58	0,11	193
Derecske-Létavértesi		118,864	0,58	0,11	595
Jánoshalmi	1	119,274	0,58	0,08	310
Marcali		119,359	0,58	0,12	410
Hajdúhadházi		119,362	0,58	0,05	290
Bonyhádi		119,767	0,58	0,04	360
Bácsalmási	1	119,916	0,58	0,03	145
Sárbogárdi		120,070	0,57	0,02	242
Mezőkovácsházai	1	120,245	0,57	0,06	432
Letenyei		120,821	0,57	0,03	209
Nagyatádi		121,167	0,57	0,08	274
Tamási	1	121,707	0,57	0,12	501
Hevesi	1	121,749	0,57	0,11	346
Mohácsi		121,826	0,57	0,14	544
Ibrány-Nagyhalászi		122,821	0,56	0,09	211
Hajdúböszörményi		123,139	0,56	0,06	706
Mezőtúri		123,165	0,56	0,09	513
Szarvasi		123,569	0,56	0,04	878
Mórahalmi		123,629	0,56	0,12	258
Nyírbátori	1	123,774	0,56	0,08	369
Békési		124,638	0,55	0,03	621
Polgári		124,852	0,55	0,06	109
Enyingi		124,983	0,55	0,03	174
Zalaszentgróti		125,119	0,55	0,01	223
Barcsi	1	125,171	0,55	0,04	267
Szeghalomi		125,791	0,55	0,05	483
Balatonföldvári		126,328	0,55	0,01	159
Bátonyterenyei	1	126,491	0,55	0,10	310
Ózdi	1	126,750	0,54	0,06	697
Szerencsi	1	126,768	0,54	0,05	368
Szigetvári	1	126,939	0,54	0,04	240
Törökszentmiklósi		127,038	0,54	0,05	514
Szécsényi		127,327	0,54	0,00	170
Keszthelyi		127,443	0,54	0,04	520
Pápai		127,497	0,54	0,05	884
Szentlőrinci		127,609	0,54	0,09	186

kistérség neve	LHH	átlagbér, ezer Ft	minimálbér/átlagbér	minimálbéresek aránya	N
Kisvárdai		127,652	0,54	0,11	687
Sarkadi	1	129,292	0,53	0,08	48
Gyulai		129,568	0,53	0,03	529
Ceglédi		129,716	0,53	0,07	1449
Aszódi		129,930	0,53	0,02	216
Lenti		129,934	0,53	0,05	259
Balatonalmádi		130,820	0,53	0,04	319
Komlói		130,881	0,53	0,01	337
Kunszentmártoni		130,909	0,53	0,01	300
Bajai		131,367	0,53	0,05	975
Kaposvári		132,213	0,52	0,04	1266
Fonyódi		132,879	0,52	0,04	257
Salgótarjáni		133,119	0,52	0,03	717
Siklói		133,135	0,52	0,02	353
Füzesabonyi		134,095	0,51	0,06	360
Pannonhalmai		134,716	0,51	0,05	182
Kiskunmajsai		134,973	0,51	0,10	315
Nyíregyházai		134,993	0,51	0,04	3570
Szentendrei		135,417	0,51	0,05	840
Vásárosnaményi	1	135,633	0,51	0,09	183
Kisbéri		137,137	0,50	0,05	267
Téti		138,179	0,50	0,02	214
Dombóvári		138,210	0,50	0,04	544
Pétervásárai		138,301	0,50	0,01	187
Balassagyarmati		138,406	0,50	0,04	396
Ajkai		138,818	0,50	0,03	945
Kiskunfélegyházai		139,050	0,50	0,04	718
Hajdúszoboszlói		139,107	0,50	0,02	491
Tiszavasvári		139,652	0,49	0,06	294
Nagykátai		139,996	0,49	0,10	409
Tapolcai		140,151	0,49	0,05	566
Szentesi		140,869	0,49	0,04	591
Paksi		140,916	0,49	0,04	852
Sellyei	1	141,485	0,49	0,01	97
Sárospataki	1	141,774	0,49	0,09	411
Sátoraljaújhegyi		141,864	0,49	0,03	316
Balatonfüredi		141,995	0,49	0,03	208
Kapuvár-Beledi		142,114	0,49	0,04	442
Püspökladányi		142,644	0,48	0,04	567
Szobi		143,251	0,48	0,05	88
Jászberényi		143,385	0,48	0,05	1571
Szolnoki		144,202	0,48	0,03	1920
Zalaegerszegi		144,258	0,48	0,06	1632
Kiskunhalasi		144,821	0,48	0,07	452
Szekszárdi		145,020	0,48	0,04	1130
Hévízi		145,431	0,47	0,01	188
Zalakarosi		146,114	0,47	0,01	99
Hódmezővásárhelyi		146,575	0,47	0,04	1009
Cellödömlki		146,687	0,47	0,03	701
Várpalotai		147,000	0,47	0,04	542
Békéscsabai		147,045	0,47	0,03	1486
Dabasi		147,743	0,47	0,07	814
Veszprémi		147,906	0,47	0,02	3845
Makói		148,608	0,46	0,04	496
Sárvári		148,675	0,46	0,03	807
Orosházai		148,765	0,46	0,04	817
Mezőkövesdi		148,784	0,46	0,03	619
Kunszentmiklósi		148,875	0,46	0,03	270
Szegedi		149,160	0,46	0,04	3845
Ercsi		149,221	0,46	0,02	161
Tatai		149,391	0,46	0,06	632
Csepregi		149,435	0,46	0,00	111
Pécsi		149,491	0,46	0,04	2883
Miskolci		149,971	0,46	0,03	4225
Csongrádi		150,084	0,46	0,02	242

kistérség neve	LHH	átlagbér, ezer Ft	minimálbér/átlagbér	minimálbéresek aránya	N
Egri		150,795	0,46	0,04	1502
Szombathelyi		153,203	0,45	0,03	2549
Csornai		154,281	0,45	0,01	381
Gárdonyi		154,491	0,45	0,05	153
Pilisvörösvári		156,013	0,44	0,03	928
Lengyeltóti	1	156,586	0,44	0,06	71
Dunakeszi		158,134	0,44	0,03	947
Körmendi		158,184	0,44	0,01	334
Debreceni		158,593	0,44	0,05	3915
Rétságai		158,937	0,43	0,04	163
Vasvári		159,044	0,43	0,06	112
Tokaji	1	159,553	0,43	0,04	137
Pécsváradi		159,850	0,43	0,01	100
Monori		160,682	0,43	0,02	1004
Siófoki		162,712	0,42	0,03	571
Székesfehérvári		165,203	0,42	0,03	4254
Gyöngyösi		165,747	0,42	0,05	1092
Mosonmagyaróvári		167,100	0,41	0,01	1466
Nagykanizsai		167,229	0,41	0,04	1167
Kecskeméti		168,213	0,41	0,02	2774
Győri		170,322	0,41	0,02	3680
Sopron–Fertődi		170,956	0,40	0,01	1515
Kőszegi		172,093	0,40	0,06	307
Ráckevei		172,720	0,40	0,05	1810
Tatabányai		172,953	0,40	0,03	1522
Váci		174,215	0,40	0,02	957
Kazincbarcikai		174,215	0,40	0,01	808
Hatvani		176,279	0,39	0,02	812
Dorogi		177,219	0,39	0,02	476
Gödöllői		177,617	0,39	0,04	1444
Záhonyi		182,293	0,38	0,03	478
Oroszlányi		184,409	0,37	0,01	512
Esztergomi		185,749	0,37	0,02	1647
Komáromi		186,490	0,37	0,01	1519
Móri		187,291	0,37	0,00	877
Gyáli		188,040	0,37	0,01	690
Bicskei		190,462	0,36	0,02	357
Adonyi		192,690	0,36	0,01	348
Tabi		194,926	0,35	0,00	621
Szentgotthárdi		195,540	0,35	0,05	195
Érdi		197,299	0,35	0,01	1149
Dunaújvárosi		203,301	0,34	0,03	1716
Veresegyházi		217,724	0,32	0,04	444
Tiszaújvárosi		223,864	0,31	0,04	828
Budaörsi		236,920	0,29	0,03	2830
Budapest		244,810	0,28	0,03	52016

Forrás: Szabó Péter András számítása az FSZH Bértarifa adatfelvétele alapján, súlyozás nélkül. N = minta elemszáma.

7.2 Várható kérdések és válaszok a minimálbér differenciálásáról

a. Hogyan érintenék a javaslatok a költségvetést?

A költségvetési hatások nagyságrendje nem számottevő, mivel egy nagyon szűk körre célzott intézkedésről van szó. A legnagyobb volumenű változatban – ha minden LHH kistérség csökkenti a minimálbért 30 százalékkal – is legfeljebb 12 Mrd forint lehet a közvetlen nettó bevételkiesés. Ezt még csökkentik a közvetett hatások, mint a foglalkoztatás és a fogyasztás bővülése, és az egyenleget tovább javíthatja a fehéredés (lásd b. pont). Ha csak a négy legrosszabb helyzetű kistérségben csökken a minimálbér (vagy a járulékok), az kevesebb, mint 0,5 Mrd forintos közvetlen bevétel-kieséssel jár.

Becsült közvetlen költségvetési hatás, ha a 33 LHH 30 %-kal csökkenti a minimálbért

	becsült létszám, ezer fő	becsült költségvetési hatás, Mrd Ft
nem állami alkalmazott	149,2	-3,2
egyéni vállalkozó	37,1	-12,4
állami alkalmazott	86,8	1,8
közfoglalkoztatott	8,2	2,1
összesen	281,3	-11,7

Forrás: saját számítások a KSH 2005. évi Mikrocenzusa, a Munkaerőfelvétel és az FSZH bértarifa adatok alapján.

b. Hogyan érintenék a javaslatok a szürkegazdaságot, az eddig elért fehéredést?

A javaslatok szűk célzása miatt ezek a hatások nem számottevőek, és itt a hatások előjele sem egyértelmű. A bérköltség csökkenése a fekete foglalkoztatás relatív hozamát csökkenti, így azonos vagy fokozott munkaügyi ellenőrzés esetén a teljesen fekete alkalmazás csökken, míg a szürke foglalkoztatás relatív hozama nő, így aránya is nőhet. Az utóbbi hatást viszont korlátozza az a kockázat, hogy a korábban is bejelentett dolgozók nominális bérének csökkentése, vagy a minimálbéres alkalmazottak korábbinál gyorsabb cserélődése gyanút kelthet az ellenőrzéskor.

c. Hogyan érintenék a javaslatok a szegényeket?

A szegénység kockázatát befolyásoló tényezők között az egyik legerősebb a munkapiaci státusz: azokban a háztartásokban, ahol a családfő nem dolgozik (és nem nyugdíjas), az átlagosnál 3-4-szer magasabb a szegények aránya (Gábos-Szivós 2008). A bérterhek csökkenése növeli a munkaerő-keresletet és ezáltal javul a munkanélküliek munkába állási esélye: ez a szegényeknek kedvez. A minimálbéren alkalmazottak jövedelme csökkenhet, ez azonban kevésbé érinti a szegényeket, egyrészt, mivel a csökkenés nem automatikus: ez a munkáltató és az alkalmazott

közti alcutól is függ, másrészt, mivel a minimálbéresek többsége nem szegény: többségük második kereső a családban és közepes jövedelmű háztartásban él (Szabó, 2007).

Az a szokásos érv, hogy a minimálbérből nem lehet megélni, ebben az esetben több ponton is támadható. A minimálbér és a létminimum összevetésén alapuló érvelés általában is vitatható, mivel a tisztességes megélhetés biztosítását a gazdasági szereplőktől és nem a jóléti államtól várja el. Ez a kiindulópont pedig erősen ideológikus: míg az emberhez méltó élethez, vagy az ennek esélyét biztosító szolgáltatásokhoz való jogot a legtöbb párt elfogadja, arról már nincs konszenzus, hogy az ehhez szükséges jövedelmet a munkaadó kötelessége lenne biztosítani, és ezért mindenképp helyes a szerződések szabadságát korlátozni. A kérdést kevésbé ideológikus formában úgy lehet feltenni, hogy a jóléti állam a dolgozó szegények számára is biztosítja-e a megélhetést. A válaszhoz pedig nem a minimálbért, hanem a háztartások összes jövedelmét (családi pótlékkal, segéllyel, gázártámogatással, stb) kell a létminimummal összevetni. És végül, álságos a szegények megélhetése alapján érvelni a minimálbér csökkentése ellen, hiszen ez a lépés éppen a legszegényebbek munkához jutási esélyeit és megélhetését javítaná. Az itt javasolt minimálbér-csökkentés az LHH kistérségeket érintené, ahol az alacsony foglalkoztatás és az ebből következő szegénység sokkal égetőbb probléma, mint a dolgozó szegényeké.

d. Hogyan érintenék a javaslatok a munkavállalási hajlandóságot?

A bérek hatása a munkakínálatra empirikus kérdés, a standard közgazdasági modellekből nem vezethető le egyértelmű eredmény. Az eddigi magyarországi kutatások két irányból is vizsgálták a minimálbér-segély arány hatását: sem a minimálbér változatlan szintje mellett csökkentett munkanélküli járadék, sem a változatlan segély mellett megemelt minimálbér hatásvizsgálatai nem mutattak ki érdemi hatást a munkakínálatra (Köllő 2009). A kutatások arra utalnak, hogy a foglalkoztatási szintet nem a segély összegén, hanem a segélyre (és még inkább a más, nagyobb összegű ellátásra, például a rokkantnyugdíjra) való *jogosultság* szabályozásán, illetve a képzetlen munkaerő bérköltségén keresztül lehet érdemben befolyásolni. Ha például érdemben nő az állás kínálat egy kistérségben, akkor a munkaügyi kirendeltség érvényt tud szerezni annak a meglévő (de nem egységesen alkalmazott) szabálynak, hogy a megfelelő állást visszautasító munkanélkülitől időlegesen vagy végleg megvonható a járadék vagy segély.

e. Mekkora lenne a javaslatok foglalkoztatási hatása?

A bérköltség csökkenése növeli a munkaerő iránti keresletet: az eddigi empirikus becslések szerint a képzetlen munkaerő esetében 1% csökkentés 2-3 év alatt 0.4 %-al (Köllő 2009 és Bíró et

al 2007). Ebből kiindulva a minimálbér 30 %-os csökkentése az érintett kistérségekben két-három év alatt 6-12 %-al növelhetné a képzetlen munkaerő foglalkoztatását. A számítás hibahatára nagy, mivel a becslések jóval kisebb nagyságrendű bérköltség-változások alapján készültek, és így egy 30 %-os csökkentésre nem feltétlenül vetíthetők ki. Ez a teljes foglalkoztatási rátát is jelentősen emelné, hiszen a 33 LHH kistérségben a képzetlenek aránya a munkaképes korú népességben (36%) majdnem duplája az országos átlagnak (22%). A területi eltérés a bérköltségben a beruházásokra is hatással lehet, azaz más régiókból terelhet át befektetéseket a hátrányos helyzetű kistérségekbe. Ez az ország összjövedelmét nem feltétlenül növeli, de csökkenti a területi különbségeket, ami önmagában is kívánatos lehet. Ennek mértékét empirikus kutatások hiányában nem tudjuk megbecsülni.

f. Hogyan lehet a javaslatokkal visszaélni, illetve ezt kiküszöbölni?

Javaslatunk szerint a csökkentett minimálbért a munkavégzés telephelye szerint lehet érvényesíteni. Ez arra ad ösztönzést, hogy a munkáltatók a kedvezményezett kistérségekben nyissanak új telephelyeket – ténylegesen, vagy névleg. Mindkét esetben olcsóbb lesz számukra a képzetlen munkaerő foglalkoztatása, és így nagyobb az ösztönzés a foglalkoztatás bővítésére, azaz a névleges telephely-áthelyezés hatása sem ellentétes az eredeti célokkal. Hasonló hatású az is, ha a dolgozók cseréjével csökkentik a bérköltséget.